

луччя та військова міць. Ці та інші відповіді на поставлені запитання Ви, шанований читачу, знайдете в рецензованій книзі.

Робота реалізована за науковою редакцією доктора політичних наук, професора Людмили Чекаленко та за відповідальною редакцією професора Наталії Татаренко. Ця багатогранна книга посіла достойне місце серед провідних видань України. Вона стане в нагоді не лише студентам і викладачам, а й усім читачам, які вболівають за безпеку, суверенітет і майбутнє України.

TO THE READER

Integration processes that have encompassed the whole world are formed and determined the foreign policy of the states and of transition countries such as Ukraine,

in particular.

Involvement in modern integration processes would be impossible without a thorough study of this phenomenon in other world regions and adaption of their experience to national conditions.

European focus of Ukraine opens up broad prospects for economic development, social and intellectual progress, strengthening of the international position of the state and for cooperation with the developed countries of the continent. European advancement of Ukraine is legally defined as a key foreign policy priority and the strategic goal of the country.

The policy of modern Ukraine as a sovereign European state is based on generally accepted democratic principles of international law, protection of

human rights, society and state, as well as on European values. Therefore, Ukraine shall take advantage of the experience of integration gained around the globe. Ukraine's aspirations for full-scale integration into European structures specified in a number of government instruments are seen as practical support for united and stable Europe. Participation in the formation of European economic, political, legal and security space is a strategic objective of the Ukrainian state.

The objective of the manual is to provide students with fundamental knowledge of the origins of integration, development of global integration processes, the European character of the Ukrainian statehood and its euro-integration specifics.

The source base of the

manual comprises a wide range of instruments relating to the formation and deepening of integration processes in the world and, in particular, the European contribution into the establishment and development of Ukrainian statehood. Proceeding from the integration experience of other regions of the world the authors have presented a profound overview of civilizational, geographical, political, diplomatic and economic factors of Ukraine's European aspirations; proved the inevitability of its joining, as a fully-fledged member, the European political and economic space. The manual highlights the challenges facing Ukraine and determining the necessity of its European choice.

*Vice-Prime Minister of
Ukraine
K. Gryshchenko*

Щорічник «Зовнішня політика України – 2012»

Інститут зовнішньої політики Дипломатичної академії України при МЗС представляє сьоме видання щорічника «Зовнішня політика України: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети». Щорічник призначений для широкого кола читачів з вітчизняного дипломатичного корпусу,

Важливим науковим доробком у сфері міжнародних відносин стало чергове видання щорічника «Зовнішня політика України – 2012: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети» (україномовне видання, творчий колектив, під редакцією д. політ. н. проф. Перепелиці Г.М.), 2013. – 304 с.

посольств України за кордоном та іноземних представництв в Україні, міжнародних організацій та аналітичних центрів, а також для тих, хто цікавиться сьогоденням і перспективою розвитку зовнішньої політики України.

Мета щорічника – дати комплексний аналіз зовнішньої політики України, ключових тенденцій, властивих їй упродовж минулого року, та викласти прогнозні сценарії їх розвитку, а також окреслити пріоритетні напрями реалізації зовнішньополітичного курсу країни. Прогностич-

на цінність такого видання, насамперед, у тому, що на підставі комплексної оцінки вчорашнього дня воно дає можливість зазирнути в майбутнє, побачити наслідки прийнятих зовнішньополітичних рішень, передбачити майбутні виклики та запропонувати пропозиції для своєчасних упереджувальних заходів.

За своїм змістом щорічник цілком віддзеркалює основні напрями зовнішньої політики. У першому розділі проаналізовано внутрішній і міжнародний контексти зовнішньої політики України, висвітлено роль і місце нашої держави в

сучасному міжнародному середовищі, а також тенденції, притаманні її зовнішній політиці у 2012 році. Крім того, визначено місце України в міжнародному економічному співробітництві. У другому розділі щорічника досліджується безпековий вимір зовнішньої політики України, визначено глобальні та регіональні загрози, актуальні для національної та міжнародної безпеки. Особливу увагу приділено оцінкам діалогу Україна – НАТО, участі нашої країни в міжнародних безпекових організаціях і ролі в міжнародних режимах контролю

над озброєнням. Третій розділ присвячений стратегічним напрямкам реалізації зовнішньої політики України. Зокрема, розглядаються питання європейської інтеграції нашої країни, стан політичного діалогу Україна – Росія, наведено характеристики розвитку економічних відносин України з ЄС і Росією у 2012 році. У заключному четвертому розділі знаходяться інформація та системний аналіз двосторонніх відносин України з іншими державами. Ідеться, зокрема, про європейські країни, країни Близького Сходу, Азії та Африки, Латинської Америки, Азійсько-Тихоокеанського регіону. Окрему увагу приділено Туреччині, США, Канаді та Мексиці.

Крім того, у додатку до щорічника вміщено перелік міжнародних багатосторонніх і двосторонніх документів, підписаних Україною впродовж 2012 року. Проведений авторським колективом експертів-міжнародників аналіз зовнішньої політики України дає підстави для таких висновків.

У сфері реалізації зовнішньої політики 2012 р. поставив Україну перед черговими випробуваннями. Найважливішим із них стало накопичення негативних тенденцій у відносинах із ключовими партнерами – Європейським Союзом і Росією, яке надалі звукує свободу маневру України в питаннях європейської безпеки та послаблює її позиції в регіональній міжнародній системі загалом. Якщо основною перешкодою на шляху реалізації євроінтеграційних прагнень України стали брак реформ і дефіцит демократії, то відносини з Росією були позначені безуспішними торгами навколо ціни

на природний газ та обсягів його імпорту.

Європейська інтеграція формально залишалася ключовим пріоритетом, але на практиці не втілювалася в комплекс внутрішньо- та зовнішньополітичних дій Києва. У відносинах України з Європейським Союзом 2012 р., очевидно, не може бути названий роком прориву, хоча й утраченим періодом також не став. З одного боку, відбулося суттєве охолодження у взаєминах, а з іншого – найбільш знакові події двосторонніх відносин, попередньо заплановані на 2012 р. обома сторонами, зокрема – парафування Угоди про асоціацію та підписання Договору про внесення змін і доповнень до Угоди між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз, пройшли в запланованому режимі. Україна ще ніколи не була настільки близькою й водночас настільки далекою від принципів зрушень на шляху європейської інтеграції. Вона впритул наблизилася до підписання Угоди про асоціацію з ЄС, оскільки нарешті був завершений тривалий і складний переговорний процес щодо її підготовки. В українському суспільстві зростає попит на зміни та європейський вибір. Однак підписання Угоди про асоціацію є предметом серйозних дискусій, оскільки діалог між офіційним Києвом і Брюсселем на найвищому рівні перебуває під впливом глибокої кризи довіри.

Україна опинилася в складній внутрішній і зовнішньополітичній ситуації. Ризики невідомості Угоди є набагато серйознішими, ніж ті, що пов'язані з її підписанням і подальшою імплементацією. Супротив-

ники угоди як в Україні, так і за її межами, хотіли б торпедувати документ руками самого ЄС, щоб отримати можливість маніпулятивно звинуватити Євросоюз у небажанні зробити крок назустріч Україні.

У 2012 р. НАТО послідовно підтверджує «конструктивне партнерство» з Україною, оскільки отримує таку собі «волонтерську» допомогу без жодних зустрічних зобов'язань, що важливо для Альянсу за умов майбутнього скорочення присутності НАТО в Афганістані та скорочення витрат в окремих сферах спільної оборонної діяльності. Абстрагуючись від тісної взаємодії з Києвом у безпековому аспекті, Альянс почав концентруватися виключно на секторальних аспектах співпраці, які можуть принести реальну практичну користь передусім самій Організації, без необхідності надання відповідних дивідендів Україні.

Крім того, відбувалося подальше дистанціювання Сполучених Штатів Америки від України. Для Вашингтона Київ закріпився в «зоні байдужості» з відсутністю перспектив вибратися з неї. Таким чином, відносини України та США й надалі залишилися прохолодними, нейтральними, за яких сторони виявляють зацікавленість лише до окремих проектів.

Для більшості регіонів світу Україна на сьогодні не є серйозним партнером. Інвестиції України до економік країн Азії, Африки Латинської Америки та Азійсько-Тихоокеанського регіону практично відсутні. Наша держава не є помітним фактором в економіці цих мегарегіонів і континентів, так само, як і вони, за винятком окремих країн

(Китай, Японія та Південна Корея), не є вагомим чинником в економіці нашої держави. Нині практично відсутня виробнича кооперація, у початковому стані перебуває інвестиційна співпраця України з азійсько-тихоокеанськими та африканськими партнерами. Реальний інтерес, зокрема до Східної Азії, на сьогодні виявляють фактично лише українські експортери сировини, мінеральних добрив і металургійної продукції.

Виклики, які генеруються динамічним і мінливим сучасним світом, продовжують вражати своєю різноманітністю. Ключові з них – у сфері безпеки, енергетики, економіки – потребують комплексного реагування та стратегічного бачення. Часто різні проблеми є взаємопов'язаними, і здатність побачити шляхи їх розв'язання та правильно розставити пріоритети визначатиме подальші перспективи зовнішньої політики України.

Таким чином, щорічник є своєрідним довідником визначальних зовнішньополітичних подій і представляє комплексний аналіз ключових аспектів зовнішньої політики країни. Він поєднує в собі науково-аналітичну частину, спрямовану на проблемно-діалогічне вивчення матеріалів, що суттєво покладається на самостійну пізнавально-пошукову діяльність читачів та інформативні матеріали. Це дає підстави сподіватися, що видання буде цікавим для дипломатів, науковців, вітчизняних і зарубіжних фахівців з міжнародних відносин та студентів.

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
доктор політичних наук,
професор